

120322-25 Retreat på St. Davidsgården, Rättvik Björn Helgesson

Första föredraget

Josef i Brunnen – syskonkärlek

Gud bor i ett ljus dit ingen kan nå (1 Tim. 6:16, sv. Psalm 605). Samtidigt sträcker sig Gud mot oss. När det sker växer stråk av förundran, tacksamhet och tillit inom oss. Under några dagar drar vi oss nu undan vardagen för att ställa oss öppna och lyssnande. Vi lyssnar till vårt eget inre. Där, invävt i våra tankar och känslor, möter oss även Gud. Att lyssna efter sig själv och Gud är att gå på helig mark. Den marken är inte entydig och det kan vara oroande. Aslan är inget tamt lejon, skrev C S Lewis i Narniaböckerna. Trons mjölkmat är entydig men den fasta födan utmanar oss att orkar bära mångtydigheten. Gud bor i ett ljus dit ingen kan nå. Gud i sig själv är möjligen entydigt, men det vittnesbörd vi nås av och våra egna erfarenheter är mångtydiga. Mognad är att bejaka detta. Även Jesus värjer sig mot det entydiga. Han sa: Kalla mig inte god, endast Gud är god. Profeten Jesaja visar på mångtydigheten även hos Gud: ”Jag ger ljus och skapar mörker, jag bringar lycka och skapar ofärd”. Jesaja lägger dessa ord i Guds mun. Gud lägger dessa ord i Jesajas mun. Att Gud inte kan klart definieras är djupt frustrerande. Judarnas andra tempel i Jerusalem, det som fanns på plats under Jesu liv, hade ett innersta rum som kallades det allra heligaste. Det rummet var tomt. Jag ansar ett stråk av mänsklig ödmjukhet inför en Gud vi inte kontrollerar.

Under den här helgen ska vi vandra tillsammans med Josef och hans bröder. Vi får spegla oss i deras relationer. Här är ingen bara ond eller god utan främst människa. Kanske kan vi få ögonen på något nytt hos oss själva, kanske finna tröst. Jesu ansikte skymtar fram gång på gång. Vid vår första meditation vill jag måla upp spelplanen. Släktbanden är i fokus.

Josef var en av många syskon, 12 pojkar. Bara en dotter nämns; Dina. De tolv sönerna blir Israels tolv stammar och förebilden för Jesu 12 lärjungar. Syskonrivaliteten och syskonlojaliteten trängs och blommar både bland Jakobs söner och bland Jesu lärjungar. Så också bland oss som är sykon i hoppet. Det finns band som inte kan förnekas. Tydligt då när släkten, klanen och folket var garanten för trygghet men även idag. Sjukförsäkringssystem och välfärdssamhället nötte ner många av de band som i bondesamhället tvingat oss människor till ömsesidiga beroendeband. När nu den kollektiva välfärden flagnar står ändå spår av familjebanden kvar. Jag märker det tydligt vid begravingar där släktskapets band ibland tvingar släkting att engagera sig i släktingar som man sagt upp bekantskapen med. Banden finns där ändå.

Josefs far var tvilling. Jakob och Esau hette dom. En syskonrelation som präglades av avund. Därför borde Jakob veta bättre än att i vuxen ålder själv favorisera en av sina söner. Men misstag upprepar sig i nya generationer. Redan i moderlivet sparkar tvillingarna på varandra, står det. Inga kan väcka vårt hat som de vi står närmast: barn, föräldrar, syskon, partner. Förväntan och närhet är så stor att besvikelsen och sårbarheten lätt blöder. Konkurrensen om kärleken skapar vassa armbågar. Isaks favorit var den förstfödde Esau medan mamman Rebecka favoriserade sonen Jakob. De senare intrigerar för att vinna faderns kärlek, åtminstone en formell kärleksbetygelse; välsignelsen. Alla medel tycks tillåtna. Så stark är hungern efter kärleken. Men Esau, den son som äger faderns kärlek, upplever den knappt; det som finns är självklart och därför nästan osynligt. Brist driver oss däremot.

Som barn har vi en ursprunglig värnlöshet och är beroende av våra närmaste, främst mamma. Vår överlevnadsdrift får oss att värdera alla människor vi möter som hot eller möjlighet. Här finns fröet till både omsorg och grymhet. Planterat i vår tidigaste barndom. Psykoanalytikern Ludvig Igra utvecklar detta i boken "Den tunna hinnan". Han söker efter den psykologiska orsaken till att helt vanliga människor kunde blihängivna deltagare i Hitlers och Stalins folk mord men också till att vi förmår visa empati mot främlingar. Möjligheten finns i oss alla. En tunna hinnan finns även i syskonrelationer. Det är bara en tunn hinna mellan omsorg och grymhet i alla människor. Att dela upp mänskligheten i onda och goda är en oanvändbar förklaring. Vi har lätt för att göra det. Jag är ond eller god, du är ond eller god. Mänsklig mognad rymmer att kunna bära båda delarna i sig. Dubbelheten syns även i våra syskonrelationer. Hos det första syskonparet i bibeln; Kain och Abel, hos Jakob och Esau, och hos Josef och hans bröder.

Jakob, som bytt namn till Israel efter att ha brottats med Gud vid Jabboks vad, har en favoritson bland de tolv och det är Josef. Två av syskonens mammor, Rakel och Lea, har stridit hela sitt liv om makens gunst och striden förs vidare till barnen. Jakob gör inte det hela bättre genom att favorisera Josef på de andras bekostnad. Så här står det: "När Josef var sjutton år vallade han fåren tillsammans med sina bröder; som pojke brukade han vara med sönerna till Bilha och Silpa, sin fars hustrur. Allt ont som berättades om dem förde han vidare till fadern. Israel älskade Josef mer än alla sina andra söner, han hade ju fått honom på gamla dagar. Han hade låtit göra en fotsid dräkt åt honom. Men när bröderna såg att deras far älskade Josef mer än alla sina andra söner greps de av hat och kunde inte tala vänligt med honom."

Vår hunger efter kärlek är gränslös och vi är så känsliga när vi känner oss försmådd. En ingen kan älska alla i sin omgivning lika mycket, kanske inte sina våra barn. Grälen som vi kan ana bland Jesu lärjungar har liknande inslag. De bråkar om att få sitta närmast Jesus i himmelen. Säkert var det en önskan om makt men också törsten efter att vara sedd, att vara närmast. Johannes kallas i bibeln för den lärjunge som Jesus älskade. Man kan fråga sig om det var han själv som såg det så och skrev så, eller om övriga lärjungar upplevde det på samma sätt. Kanske är det så att alla som kommer nära Jesus upplevde sig som utvalda, älskade, speciella. Gud talar från himmelen när Jesus döps och säger: Detta är min älskade son, min utvalde. Augustinus utbrister i en bön att han upplever sig älskad som om han vore den ende i Guds ögon. Kanske är det vår djupaste längtan. I en syskonskara, i ett parförhållande, på arbetsplatsen och i församlingen. Älskad som jag vore den ende. Med Franciskus får vi öva oss i att vända blicken från oss själva till andra: Herre, hjälp mig att inte så mycket längta efter att bli älskad som att älska. Sådan blev Josefs resa, men den vägen blev lång.

Andra föredraget

Drömmar

Vi vänder oss åter till berättelsen om Josef för att söka hopp och ledning. Alla människor drömmer och det gjorde Josef också. Drömmen är en återkommande fas i vår sömncykel. Vad som sker vet vi inte helt säkert. Intrycken sorteras, en läkning i gränsmarkerna där kropp och själ vidrör varandra, som när datorns hårddisk fragmenterar och sorterar. Vi drömmer på dagarna för att vila från nuet och ibland bubblar det upp budskap till medvetandet från det omedvetna. Invänt i alla dessa drömmar vill vår Skapare ibland sända oss budskap, till några, kanske till alla. Josef berättar om sina drömmar för sin familj återberättar bibeln för oss: En gång hade Josef en dröm. När han berättade den för sina bröder blev deras hat ännu starkare. Hör vad jag har drömt, sade han. Vi var ute på åkern och band kärvar, och min kärve reste sig och

stod upprätt och era kärvar ställde sig i en ring och bugade sig för min kärve. Då sade bröderna: Skall du bli kung över oss? Skall du härska över oss? Och deras hat blev ännu starkare på grund av hans drömmar och hans prat. 1 Mos. 37:5ff.

Josef får en dröm som han mins. Den fyller honom och han kan inte hålla tyst. Om han drivs av högfärd eller bara brister i visdom får vi inte veta. Kanske båda delarna. Brödernas känslor är kanske inte så förvånande. Men att man tar drömmar på allvar är det ingen tvekan om. I mötet med vår tids kunskap om hjärnans funktioner och inte mist drömforskningen kan vi vara både nyfikna och skeptiska till de drömmar vi mins. Att Gud talar genom drömmar var självklart i bibelns värld och också vi inbjuds att lyssna efter ”brevet till oss själva”.

Profeten Habakuk får vara vår lärare. Han skrev: Jag skall ställa mig på vakt, gå till min post och spana. Jag vill se vad han skall säga mig, vilket svar jag får på min klagan. Herren svarade mig: skriv ner det du får se med tydlig skrift på tavlor, så att det blir lätt att läsa, ty synen vittnar om den bestämda tiden, den talar om slutet, den slår inte fel. Om uppfyllelsen dröjer, så vänta tåligt, den kommer förvisso, den uteblir inte. Habakuk 2:1ff. Den som vill lyssna till sina drömmar får här några handfasta råd. Uppmärksamhet och nyfikenhet är en bra början, här som annars. Att direkt skriva ner sin dröm är ofta en förutsättning för att komma ihåg den. Kanske kan det drömmen talar om sken långt in i framtiden. Skriv ner och vänta tåligt lär oss Habakuk.

Drömmar behöver tolkas. Tidigt i kyrkans historia tänker man kring drömmar och hur man skiljer ur Guds tilltal från det allmänna skvalpet av blandade tankar. Det är lätt att gå vilse, både så att man förlorar modet eller tycker sig finna bekräftelser på det man själv önskar. Det gäller drömmar såväl som profetior. Jesus Syrak varnar för att sätta alltför stor tilltro till drömmarna. Han skriver: Tomma förhoppningar bedrar den oförståndige, och drömmar hetsar upp den enfaldige. Som att gripa efter skuggor och jaga efter vind är det att fästa sig vid drömmar. Om de inte är uppenbarelser från den Högste skall du inte lägga dem på hjärtat. Jesus Syraks vishet 34:1, 2, 6)

Ändå finns här guld att hämta för den som nått en viss ålder i tron. Gamla män ska ha drömmar, lär oss en profetia i Joels bok. ”Gammal” handlar kanske inte först och främst om fysisk ålder, även om sömncykeln förändras med åren så att många mins fler drömmar när man blivit äldre. Nej, ålder, handlar om andlig ålder. Många kan vara gamla i år men omogna barn själsligt och andligt. Det handlar om vad man gett för utrymme till växande under sitt liv. Mediebruset är ingen god mylla för mognad. Gamla skall ha drömmar står det. Änglar träder in i våra drömmar. Josef, Jesu far fick en dröm som manade honom att fly med sin familj till Egypten. Jag vill prisa Herren, han ger mig råd, mitt inre förmanar mig om natten, Ps. 16:7, manar oss psalmisten. Gud har något att säga också i våra drömmar. Prova allt, ta vara på det som är bra lär oss 1 Thess. 5:21. Det gäller säkert även drömmar för det är lätt att gå vilse då drömmar kan dra i alla riktningar. Redan Mose varnar oss: Om en profet eller drömskådare träder fram hos dig, utlovar ett tecken eller under och vill övertala dig att tjäna andra gudar, som du inte känner, och om detta tecken eller under inträffar, skall du inte lyssna på vad en sådan profet eller drömskådare säger, ty Herren, er Gud, vill sätta er på prov för att se om ni verkligen älskar Herren, er Gud, av hela ert hjärta och med hela er själ. 5 Mos13:1ff.

Josef lever i en tradition av drömmar. Hans far Jakob drömde också han. Med en sten som huvudkudde vid Betel drömmer han om en änglastege. Gud fanns här, och jag viste det inte, blir hans utrop när han vaknar. Så tycks Gud längta efter att trösta oss och utmana oss så att han räcker sin hand till oss även i sömnen. Då,

när våra intellektuella barriärer kanske sjunkit något. Elihu undervisar oss i Jobs bok: På ett sätt talade Gud, ja, på två sätt den osynlige. I en dröm, en syn om natten, när människor sover sin djupaste sömn, när de slumrar på bädden, då får han människorna att lyssna, han varnar och förskräcker dem för att avhålla dem från deras ogärningar och stäcka deras högmod. Så räddar han dem från graven, från att fara ner i dödsriket. Job. 33:14ff.

Från graven vill Gud rädda oss, från den kroppsliga och andliga döden. Till sig vill han locka oss, till förundran, tacksamhet och tillit. Det goda önskar han oss ständigt och han öser sina gåvor över sin mänsklighet. I det vi tar som självklarheter finns en kärleks vilja. Liv, värme och gemenskap i ett dött universum. Josef fick ta emot drömmar som vittnade om framtiden och gav nya livsmöjligheter för sina släktingar.

Vill du, så lyssna till dina drömmar. Lyssna varsamt och nyfiket. Låt inte drömmens bilder bli en tyrann som får makt du inte själv gett dem. Du måste själv ta ansvar för vad du gör både med drömmar och profetior. I församlingens gemenskap kan vi vara fler som hjälps åt.

Varje kväll, min älskade, går Gud i det stora huset från rum till rum och besöker de övergivna tingen, laddar ljusstakarna, blomkrukorna med närvaro, fyller draperierna med sin andning, rör vid stolarnas ryggar. Människorna sover i sina sängar med öppna eller slutna munnar och han drar upp deras hjärtan med sin nyckel som glänser av nattens dagg. Ylva Eggehorn.

Tredje föredraget

Brunnen

Josef sändes med mat till sina bröder som vaktar djuren långt hemifrån. Berättelsen kan tyckas främmande för oss som inte är herdar. 4000 år har gått. Vi smakar på orden och försöker resa i tiden. Vi letar efter vårt eget liv i deras liv, vi spanar efter bröd till vår hunger. ”Bröderna såg Josef på långt håll, och innan han kom fram till dem började de smida planer på att döda honom. De sade till varandra: Titta, där har vi vår drömmare. Kom så dödar vi honom. Vi kastar honom i en brunn och säger att han har blivit uppäten av ett vilddjur. Då får vi se vad det blir av hans drömmar. Men när Ruben hörde detta försökte han rädda honom...”. Syskonkärlek och syskonhat ligger nära varandra. Redan i de första kapitlen av bibeln sker det första brodermordet. Kain dräper Abel. Vi anar Kains inre kamp i bibelns ord: ”Varför är du vred, och varför sänker du blicken. Om du handlar rätt vågar du lyfta blicken, men om du inte handlar rätt ligger synden för dörren. Dig skall den åtrå, men du skall råda över den”. Hatet och kärleken är granne med varandra. Kanske förvånas vi när vi finner att bibeln påstår att också Gud hatar. ”Sex ting är det som Herren hatar, sju är det han avskyr” påstår Ordspråksboken 6:16.

Vem av oss kan styra sina känslor. De övermannar oss. De väller spontant fram som en källa. Därför nämner vi i syndabekännelsen inte våra känslor. Vi bekänner tankar, ord och gärningar, ibland även underlåtelse, men inte känslorna. Att skuldbelägga känslor är riskabelt. Vi ska se våra känslor och släppa taget om dem. Överlåta. Inte förneka och gömma undan. Marin Luther sa att vi inte kan hindra fåglarna från att landa på vårt huvud, men vi ska försöka hindra dem från att bygga bo där. Jesu uppmaning om kärlek till fienden väcker många frågor. Han sa: ”Ni har hört att det blev sagt: Du skall älska din nästa och hata din fiende. Men jag säger er: älska era fiender och be för dem som förföljer er, då blir ni er himmelske faders söner. Var fullkomliga!” Hat är en känsla men också handling, precis som kärlek. Hat

och synd är inte samma sak. Hatet, precis som vreden kan vara en kraft som skyddar något gott. Gränserna är hårfina och dikena bråddjupa. Psalmisten ber: ”Döda de onda, Gud! Låt mördarna försvinna, de som trotsar dig med sina ränker och fåfängt höjer sin röst mot dig. Skulle jag inte hata dem som hatar dig, Herre...?” Och profeten Amos skriver: ”Hata det onda och älska det goda”, Amos 5:15. Det är som om ordet hata är för trubbigt. Det innehåller så många nyanser. Gud kan bara älska heter en bok av Broder Roger i Taize. Han citerar den helige Isak av Nineve som levde på 600-talet. Isak hade i sin tur mediterat över orden i 1 Joh. 4:8 som säger: ”Gud är kärlek”. Riktningen vi manas att gå är den från hatet till kärleken. Från självhävdelsen i riktning mot tilliten. Alla som lever nära andra människor, sina föräldrar, syskon, barn och trossyskon, känner av hur hatet och kärleken är tvinnade in i varandra.

Josefs bröder får syn på honom på håll och planlägger ett mord. Känslorna av att inte vara mest älskade av fadern växer samman med de känslor Josefs drömmar väckt. Hatets låga lyser starkt. Inte för att försvara det goda, som är hatets funktion, men för att kväsa en uppnosig broder. Brödraskaran orkar inte bära sina känslor. Hatet blir till synd, det som skiljer åt och bryter sönder. Kom så dödar vi honom. Psykologiskt finns i hatet, våldet och hämnden en längtan efter befrielse, ett hopp om att våldet ska förlösa det man saknar. Men man blir alltid besviken. Ingen befrielse finns att hämta i att tillfoga andra lidande. Det är en lögnens grop som mänskligheten gång på gång faller i. Förövarens eller hämnarens skuldkänslor göder ett nytt hat. Goda omständigheter krävs för att skuldkänslor över oföretter jag begått ska bli en kraft för det goda. Oftare skapas ett hatets baksug.

Vem ska rädda mig från denna dödens kropp, undrar Paulus. Han menar säkert inte bara kroppen utan även det egna sinnet som kan vara nog så tungt att bära. År efter år bär bröderna skulden över sitt brott mot Josef. Inkapslat i förnekelsen eller blödande. Bitterhet ger röta i knäna så någon till mig för många år sedan. Man tappar kraft. Bröderna som skulle bli befriade bara Josef försvann står kvar bundna medan Josef växer. Det är en stor nåd, för det hade inte behövt bli så för honom. Att leva som offer är ofta kvävande. Men Josef förlorar kontrollen och vinner livet. Inte bara åt sig själv utan åt många. Som när Jesus talar om sig själv: Om vetekornet inte faller i jorden och dör förblir det ett ensamt korn. Men om det dör ger det rik skörd. Den som älskar sitt liv förlorar det, men den som här i världen hatar sitt liv, han skall rädda det till ett evigt liv. Joh. 12:24ff. Menar Jesus att vi ska hata vårt liv? Jag tror inte det.

Vi spanar efter Gud vid horisonten som Elia spanade efter moln en torr dag. Vi lodar och söker efter botten och kastar ut vårt ankare för att finna fäste i evigheten. Allt beror inte på att jag får leva så länge som möjligt, att jag är evigt ung och frisk och ständigt kan boka in nya resor till Thailand. Nog får vi söka lycka och njuta av det goda livet bjuder. Inte har Gud gjort livet ont och vår njutning till en illusion. Livsfientlig kristendom får vi säga nej till. Så vill jag inte förstå Jesus. Jag hör i hans ord, som så ofta, överdrifter för att visa en poäng. Inte vill han heller att vi ska sticka ut vårt öga eller hugga av vår hand som förleder oss. Frestelsen sitter inte i handen utan i huvudet. Att hata livet är en fråga om var mitt hopp finns, var min trygghet finns. Jesus älskade inte sitt liv mer än att han var villig att gå i döden för sina vänner, står det. Josef älskade inte sin familjesituation och sina drömmar så mycket att han blev bitter när livet gick oväntade vägar. Han föll handlost från sitt tidigare liv men behöll tilliten och hoppet. Inte färdig, men på väg.

Hur svårt är det inte att själv gå vetekornets väg. Att släppa taget. Josef och hans bröder hade en lång väga att gå och vi inbjuds att gå vägen tillsammans med dem. Vägen mot Egypten.

Fjärde föredraget

Frestelser

Stor kraft finns det i oss. Vi är skapade till Guds avbild. Vi kan ofta skilja mellan rätt och fel och jorden är fylld av all den godhet vi människor förmår gestalta. Men vi är inte självklara. Vi blir till i våra val. Vår fria vilja är något gott som Gud önskar oss. De store tänkaren Giovanni Pica della Mirandola skrev 1486: ”Gud skapar människan och vänder sig därefter till henne (och säger): Andra varelsers natur begränsas inom av oss föreskrivna lagar. Du är av inga lagar instängd, utan skall fastställa dem själv med din vilja, som jag har lagt i din hand.” Vår vilja kan vara korrupt men också den godaste vilja prövas. Vi ber med Jesu ord: Utsätt oss inte för provning utan rädda oss från det onda.

Josef hade förts ner till Egypten, där Potifar, hovman hos farao och befälhavare för livgardet, köpte honom av ismaeliterna, som hade fört honom dit. Herren var med Josef och allting lyckades för honom. Han fick göra tjänst hemma hos sin egyptiske husbonde, som såg att Herren var med Josef och lät honom lyckas i allt han företog sig. Josef vann hans välvilja och blev hans personlige tjänare. Egyptern gav honom ansvar för sitt hus och lämnade allt han ägde i Josefs vård. Från den stund han gett honom ansvaret för sitt hus och allt han ägde välsignade Herren egypterns hus för Josefs skull. Herrens välsignelse vilade över allt han ägde, både hans hem och hans ägor. Han överlät allt han ägde i Josefs vård, och med honom i sin tjänst behövde han inte bekymra sig om annat än maten han skulle äta. Josef var välväxt och vacker. Efter en tid började husbondens hustru kasta sina blickar på honom. Ligg med mig, sade hon.

Några tydliga frestelser prövar Josef som jag vill stanna vid. Kanske är de även våra.

Den första provningen faller Josef för som ett moget äpple. När drömmarna kommer till honom drabbas han av högmodet. Han skryter om sina drömmar och kråmar sig. Mycket måste han vara med om och lida innan tonåringen slipats till en man som kan spegla Gud. Också vi tvingas kanske resa till Egypten. Jesus berättar om den förlorade sonen. I den berättelsen kan vi se oss själva i sonen, hans broder och de andra karaktärerna. Men vår kallelse är att bli som fadern i berättelsen. Till den rollen ska vi en gång ha mognat. Fadern som står med öppna armar. Josef har en lång väg att gå.

Missmodets och självömkans frestelse drabbar honom med full kraft när bröderna försvinner i fjärran medan han själv vandrar mot fjärran land. Först kanske han trodde att det var ett grymt skämt. Bit för bit går det upp för honom att det som håller på att hända är på riktigt. Än tydligare blir det när han hamnar i fångelset. Månaderna går. Det självklara livet som älsklingsson har bytts mot något annat. Vad blev det av mina drömmar? För dig och mig går åren också. Ungdomen blir medelålder som tippas över i ålderdom. Det gick så fort, säger vi när vi ser i backspeglarna. Vårt liv varar sjuttio år eller åttio om det blir långt, och när det är som bäst är det möda och fåfänglighet. Diktare psalmisten lite deppigt. Missmodet och självömkans följer oss som en frestelse genom livet. För många blir den livsluften. Vi manas att se den som en frestelse att ständigt kämpa emot. Själv inleder jag var morgon med att sitta på sängkanten i min bön stava på orden: Herre, bevara mig idag från ett missmodigt hjärta! Gud har inte gett oss modlöshetens ande utan kraftens, kärlekens och självbesinningens skriver Paulus i 2 Tim. 1:7. Ni har inte fått en ande som gör er till slavar så att ni måste leva i fruktan, fortsätter han i Rom. 8:15.

Den tredje frestelsen är mest uppenbar. Ligg med mig, befallde Potifars hustru. Sexuella frestelser är en del av vårt liv. Sexualiteten är som alla goda gåvor tveeggad och frestelserna kraftfulla och motsägelsefulla. Vad som är och inte är synd på dessa områden är inte alltid lätta att se. Den starka kraften kan ibland skapa

förvridna skuldkänslor. Ett exempel på det är hur berättelsen om Onan helt felaktigt tagit som intäkt för att onani skulle vara Gud förhatligt. Denna berättelse finns insprängd i Josefdramat. Men den handlar inte om onani utan om en girig broders ovilja att dela arvet med sin brors släkt. När det gäller otrohet är dock bibeln tydlig. Att bryta sitt eget eller en annan människas äktenskap är att gå vilse. Synd är det som sliter sönder. Martin Luther skriver i sina förklaringar till sjätte budet: Vi ska frukta och älska Gud, så att vi lever anständigt och redbart i ord och gärning och så att makar älskar och respekterar varandra. Att undfly frestelsen kostar Josef mycket. Goda saker som får fel plats tillhör livets svåraste frestelser. Det handlar inte bara om sexualitet. Här finns mat, prat, kropp och prylar, frihetslängtan och osunt beroende. I allt finns en frisk källåder som lätt förorenas. Frestelser för Josef och för oss. Den som står emot frestelser kan få betala ett högt pris.

Maktens frestelse följer oss också genom livet. Ingen av oss är utan makt. Ökad makt gör något med oss. ”Det är svårt att behålla en Folkvagnssjäl i en Cadillac”, skrev Biskop Don Helder Camara. Vi förändras av makt. Se på alla revolutionsledare genom historien. Drivna av rättvisepatos kämpar man för ädla värden men när man väl fått makten korrumpas man. Vad makten gör med Josef kanske vi inte helt kan utläsa. Han tar sig friheten att pröva sina bröder hårt. Njuter han mitt i smärtan? Men i det sista skälvande ögonblicket består han provet och låter makten brukas för tjänande. Hans välsignelse får bli välsignelse för fler. Här finns utmaningen också för oss. Ingen av oss är utan makt. Kanske vill vi förneka vår makt. Flykten från friheten är titeln på Erich Froms klassiker på området. Att inse sin makt innebär ansvar. Från den enkla makten som ligger i att le eller se sur ut i mötet med de närmsta till valet mellan omsorg och grymhet. En tunn lina. Var prövas du. På vilka områden. Vilka strategier har du för att stå emot? Är det en medveten kamp eller kastas du bara runt i en virvlande fors?

Josef får först uppleva förnedring för att sedan upphöjas. Prövningarna slipar honom till människoson, sandkornet blir en pärla. Jesus sa: Människosonen har inte kommit för att bli tjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många. Mark 10:45

Den sista frestelsen är förstås hämndens frestelse. Vi sparar den till i morgon.

Femte föredraget

Försoningens väg

Våra erfarenheter följer oss genom livet, också våra handlingar. Ingen går genom livet utan att skada andra. Kanske tänker vi att det som skett sjunker i tidens bakvatten. Ofta gör det också det. Men det kan också vara så att det som var en parentes för mig blev sländan kring vilket livet spänns för den andre. För många år sedan sålde en brödraskara en i sin krets. Vilka som år efter år vändats över detta framgår inte, inte heller vilka som närmast glömt bort händelsen. Men nu är sanningens stund kommen. Efter alla år reser nu bröderna till Egypten för att köpa säd. Där möter dem deras förflutna.

En sanningens stund väntar alla: Jesus sa: Det finns ingenting gömt som inte skall komma i dagen och ingenting dolt som inte skall bli känt. Därför skall också det ni har sagt i mörkret bli hört i dagsljus, och det ni har viskat i enrum skall ropas ut från taken. Luk. 12:2ff

Utan att känna igen Josef har bröderna handlat och förhandlat med honom. De leds in i en fälla där de är helt utlämnade åt hans godtycke. Så kom Juda och hans bröder till Josefs hus. Josef var fortfarande kvar där, och de kastade sig till marken inför honom. Josef sade till dem: Vad är det ni har gjort? Förstår ni inte att en man som jag kan tyda tecken? Juda svarade: Vad skall vi säga, Herre? Hur skall vi lägga våra ord och hur skall vi kunna hävda vår oskuld? Gud har uppdagat vår skuld, och vi är dina slavar, Herre, både han som bågaren blev funnen hos och vi andra. Josef sade: Det skulle aldrig falla mig in att göra så. Den som bågaren blev funnen hos, han ska bli min slav. Ni andra kan lugnt bege sig hem till er far.

Men inte kan de lugnt bege sig hem. Särskilt inte Juda som satt sitt liv i pant på att han ska föra Benjamin hem igen. Hur ska jag kunna fara tillbaka till min far utan att ha pojken med mig, utbrister han. Den första älsklingspojken hade just Juda sett till at sälja som slav. Samme Juda ska nu stå med skulden för att ännu en son går förlorad. Han är förkrossad. Juda erbjuder sig själv. Lite oväntat. Juda, inte Josef, är den som är mest lik Jesus. Såsom Kristus dog för mig vill Juda dö för Benjamin. Detta är en annan Juda än den som drev på så han såldes som slav många år tidigare. Nu är han själv villig att ta den platsen. Han har ändrats. Fått en ryggrad.

Var de andra bröderna befinner sig i processen får vi inte veta. Det är Juda som blir synlig. Josef kan inte längre behärska sina känslor. Han tycks ha fått det han önskade i prövningen. Inget har erkänt det gamla brottet men väl visat ett förändrat sinne. Möjligen finns ett dolt erkännande i Juda ord: ”Gud har uppdagat vår skuld” Josef tycks nöjd med att brödernas hårda hjärtan förändrats. Rättvisa finns inte. För hur kan ett svek plånas ut av ett annat eller en plåga kompensera en annan plåga?

Inte hade det varit förvånande om Josef drivit sin prövning, sin hämnd längre. Men han har inte behov av att göra det. Han upptäcker Gud i det som sker. ”Jag är Josef, er bror, som ni sålde till Egypten. Men var inte bedrövade för att ni sålde mig hit och förebrå er ingenting. Det var för att rädda liv som Gud skickade mig hit före er.”

Djupa är banden som håller folket samman, blodsbanden. De svåra åren blåser bort i ljuset av återseendets glädje. Eller är det den kuvades djupa lojalitet mot bödeln. Också nära oss sker samma sak i syskonskaran, mellan föräldrar och barn mellan make och maka, mellan arbetskamrater. Den starka driften av överse de hemskaste handlingar.

Men inget av detta antyder Josef. Han ser Guds vilja. Han uppvisar ett sinne som mognat. Detta är inget man tar sig utan något som möjligen växer med åren, genom Guds Andes osynliga verk i mitt liv. Jag tänker nu på mänskliga förebilder som ligger närmre i tiden. Nelson Mandela han nästan blivit till en myt. Men ingen kan väl förneka att han satt inspärrad i många år. När han kom ut hade han ett enormt folkligt stöd. Han kunde ha sagt döda alla vita men han valde den motsatta vägen. Kanske kan vi se honom som en modern Josef. Jesus sa: Fader, förlåt dem, de vet inte vad de gör. Vi människor är en kropp och därför förpliktade till varandra. Vi kan inte ge upp ambitionen att söka försoning i varje relation. En evighet hoppas vi på att tillbringa tillsammans. Håll därför fred så långt det kommer an på dig. Sträva efter freden. Gå en extra mil.

Frågan till mig blir vad som ska få forma mitt liv: självömkan eller omsorg om andra. Om Jesus säger Hebreerbrevets författare (4:8): ”Fastän han var son fick han lära sig att lyda genom att lida, och när han hade fullkomnats blev han för alla som lyder honom den som bringar evig frälsning”

Berättelsen går vidare. Den har inget slut, kanske inte heller en början. Precis som våra liv. År läggs till år. Vi får göra korta nedslag och spegla oss i möjliga mönster, men Josefs historia är inte nödvändigtvis vår. Alla timmar som passerar utan att kommenteras är också vår verklighet.

I Jesus kan vi se en spegling av samma berättelse. Ibland kan vi upptäcka spår hos oss själva. Tillfälligheter, men också ren ovilja vi drabbas av, kan ibland vändas till välsignelse. Det betyder liv. För oss och för andra. I bästa fall kan vi se det i efterhand, i backspegeln. Ofta är det inte vi själva utan andra som ser välsignelsen. Tro är att i tillit överlåta det som sker utan att själv riktigt se vad som sker i det som sker. Det är därför trons människor lite provocerande ibland kan påstå att Gud låter allt samverka till det bästa, att Gud alltid hör oss. ”Om Gud är för mig, vem kan vara emot mig. Han har gett oss allt i sin son.”

Mitt i upplever vi det kanske inte så. Inte Jesus, kanske inte Josef. Jesus ber i ångest att få slippa, men så kommer överlåtelsens ord: Ske din vilja, inte min!